

Το ψαράκι της γυάλας, Μ. Χάκκα

Γραμματολογικά:

Το διήγημα πρωτοδημοσιεύτηκε το 1971. Το θέμα του σχετίζεται με την ημέρα επιβολής της δικτατορίας των συνταγματαρχών.

Ιστορικό πλαίσιο:

Η πολιτική και κοινωνική κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα τα μεταπολεμικά χρόνια ως το 1967.

-Κατοχή και Αντίσταση.

-Μετακατοχική και κυρίως η μετεμφυλιακή τύχη όσων συμμετείχαν στην Αντίσταση και σε αριστερές οργανώσεις.

-Εκβιομηχάνιση της χώρας και οι κοινωνικές και ηθικές της συνέπειες

-Τα Ιουλιανά του 1965, (δηλ. τις αντισυνταγματικές ενέργειες των ανακτόρων να αποτρέψουν την άνοδο στην εξουσία των κεντρο αριστερών δυνάμεων).

- Το πραξικόπημα των συνταγματαρχών της Χούντας, οι συλλήψεις και εκτοπίσεις δημοκρατικών πολιτών.

Τίτλος:

Δημιουργεί ακαθόριστες προσδοκίες στον αναγνώστη. Κατά το μεγαλύτερο μέρος της ανάγνωσης παραμένει νοηματικά ανενεργός, εφόσον δε φαίνεται, πριν ολοκληρωθεί η ανάγνωση, να σχετίζεται με τα δρώμενα. Μια πρώτη σύνδεση του τίτλου με τα δρώμενα έχουμε στην πρώτη ενότητα: «Ήταν και το χρυσόψαρο στη γυάλα... βαρετή», όπου παρουσιάζεται η ενασχόληση του ήρωα με το ψαράκι στη γυάλα ως βαρετή διαδικασία. Μόνο προς το τέλος της ανάγνωσης ο τίτλος αποκτά νοηματική ενάργεια, καθώς το ψαράκι της γυάλας από βαρετή ενασχόληση μετατρέπεται από τον ήρωα σε άλλοθι παραίτησης και αυτοεγκατάλειψης με συνέπεια την οριστική ρήξη με το αγωνιστικό του παρελθόν.

Θέμα:

Ο συγγραφέας παρακολουθεί τη συμπεριφορά ενός απλού ανθρώπου με αγωνιστικό παρελθόν κατά την 21^η Απριλίου 1967, ημέρα του πραξικοπήματος των συνταγματαρχών και της επιβολής της στρατιωτικής χούντας στην Ελλάδα.

Χρόνος:

Διευρύνεται με αλληπάλληλες αναδρομές στο παρελθόν του ήρωα (Ιούλης του 1965, χρόνια νιότης του ήρωα).

Χώρος:

Κάποιες περιφερειακές συνοικίες της Αθήνας όπου ο ήρωας κάνει ένα μεγάλο περίπατο με τέρμα το σπίτι του (Βύρωνα, Δάφνη ως την Καλλιθέα, Καισαριανή). Το σπίτι του ήρωα είναι έντονα παρόν μέσα στο διήγημα.

Ήρωας:

Ένας καθημερινός ανώνυμος αντιηρωϊκός άνθρωπος. Ανώνυμος ίσως γιατί αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση και πολλών άλλων ανθρώπων με ανάλογη πορεία. Στα νιάτα του υπήρξε αγωνιστής. Πέρασε τη ζωή του με στερήσεις, στη φυλακή, στην εξορία. Στην πορεία του χρόνου ο ήρωας αποστασιοποιείται. Βελτιώνεται η οικονομική του κατάσταση και ξεκόβει σταδιακά από το αγωνιστικό του παρελθόν. Παρά τη διατήρηση κάποιας επαφής με το παρελθόν του «κατά παραγγελία», στην ουσία ο ήρωας έχει μετατραπεί σ' ένα άτομο ανενεργό, ουδέτερο πολιτικά που προσαρμόστηκε και συμβιβάστηκε με την κρατούσα κατάσταση και αλλοτριώθηκε ιδεολογικά. Η αποφασιστικότητα και το θάρρος των προηγούμενων χρόνων έδωσαν τη θέση τους στη διστακτικότητα και στο φόβο. Τότε ήταν έτοιμος να θυσιάσει τα πάντα, τώρα δε βάζει σε κίνδυνο τη ζωή του. Το παρελθόν φαντάζει μακρινό, είναι πια μια ανάμνηση και όχι μια φρικτώδη πραγματικότητα.

Η περιποίηση λοιπόν του ψαριού στο τέλος του διηγήματος γίνεται το πρόσχημα, η φτηνή δικαιολογία για το συμβιβασμό του. Γίνεται η πρόφαση για τη συγκάλυψη της δειλίας του. Η δική του επιβίωση ταυτίζεται με την επιβίωση του ψαριού. Μέσα από το εύρημα του συγγραφέα φαίνεται όλο το θέμα της αλλοτριωμένης πορείας του ήρωα που είναι μια κλιμακωτή καθοδική πορεία από την ενεργό αγωνιστική στάση στην ανενεργό συμβιβαστική πολιτική. Έτσι ο ήρωας είναι ένας άνθρωπος με περιορισμένες δυνάμεις, με ανθρώπινες αδυναμίες και διλήμματα.

Υπόλοιπα πρόσωπα του διηγήματος: Είναι ασήμαντα. Τυπικοί εκπρόσωποι τους είναι ο άντρας της ξαδέρφης και ο άντρας με τα ψώνια.

Ο πρώτος ενσαρκώνει τους τελείως ανυποψίαστους και αδιάφορους πολίτες, τους πλήρως αλλοτριωμένους και αποπροσανατολισμένους.

Ο άνθρωπος με τα ψώνια συμβολίζει την κομφορμιστική συμπεριφορά που αποπροσωποποιεί το άτομο και το κάνει να ενεργεί σύμφωνα με τη θέληση της εξουσίας προκειμένου να εξασφαλίσει την επιβίωση του, θυσιάζοντας όμως την αξιοπρέπεια και την ηθική του ακεραιότητα.

Τεχνική του συγγραφέα: Η αφήγηση αρχίζει **in medias res**. Γίνεται από ένα αφηγητή που παρακολουθεί τον ήρωα βήμα προς βήμα. Κυρίως παρακολουθεί τις ψυχικές μεταπτώσεις του ήρωα καθώς κινείται από το παρόν στο παρελθόν και αντίστροφα.

Η αφήγηση στο διήγημα γίνεται σε γ' πρόσωπο. Ο αφηγητής συμμετέχει στη δράση. Είναι παντογνώστης, καθώς γνωρίζει το παρόν αλλά και το παρελθόν του ήρωα, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.

Πραγματικός διάλογος υπάρχει μόνο με τον άντρα της εξαδέλφης. Υπάρχουν όμως σε διάφορα σημεία εσωτερικοί μονόλογοι ή διάλογοι με τον εαυτό του.

Επίπεδα στα οποία κινείται ο ήρωας (βλ. & ερ. 1 σχ. βιβλίου)

Παρελθόν: Πολιτικά ενεργός αγωνιστής. Πολιτική αντίθεση προς την κρατούσα κατάσταση. Συνέπειες της στάσης αυτής υπήρξαν οι στερήσεις, η εξορία και οι φυλακίσεις.

Παρόν: α) Ιουλιανά 1965: Ο ήρωας είναι ημιενεργός πολιτικά. Με την κάλυψη του «καρπουζιού» συμμετείχε στις συγκεντρώσεις. Η οικονομική και κοινωνική του άνοδος οδηγεί στην αστικοποίηση με συνέπειες τον εφησυχασμό και την υποβάθμιση της πολιτικής συνείδησης.

Παρόν: β) Δικτατορία 1967: Ο ήρωας είναι πολιτικά ανενεργός. Προσαρμόστηκε, συμβιβάστηκε. Έχει πια βολεντεί και αυτό οδηγεί στην πολιτική του αποστράτευση και στην αλλοτρίωση.

Σκηνή του εμβατηρίου (βλ. ερώτηση 2 σχ. βιβλίου)

Με την επιβολή του στρατιωτικού καθεστώτος, το ραδιόφωνο μετέδιδε συνέχεια στρατιωτικά εμβατήρια. Ο ήρωας του διηγήματος ξαφνικά συνειδητοποίησε ότι τόσο αυτός όσο και ο άλλος άνθρωπος, που περπατούσε μπροστά του φορτωμένος τρόφιμα, βάδιζαν ακολουθώντας το ρυθμό του εμβατηρίου. Αυτό υποδηλώνει ότι και οι δύο είχαν αποδεχτεί παθητικά το νέο καθεστώς. Αντί να αντισταθούν στις νέες συνθήκες, συμβιβάζονται μ' αυτές.

Παράγοντες που άλλαξαν τον ήρωα του διηγήματος (βλ. ερώτηση 3 σχ. βιβλίου)

Η άμβλυνση της αγωνιστικότητας του ήρωα είναι αποτέλεσμα της οικονομικής του αποκατάστασης και αστικοποίησης. Στα 1967 ο ήρωας εντάχθηκε πια στο σύστημα. Η διάψευση και η προδοσία των αγώνων του ήρωα καθώς και η πολιτική αστάθεια ενισχύουν την ευδαιμονιστική στάση που υιοθετεί ο ήρωας.

Στάση του αφηγητή απέναντι στον ήρωα (βλ. ερώτηση 4 σχ. βιβλίου)

Σε πολλά σημεία ο αφηγητής μιλά με ειρωνεία για την αδυναμία του ήρωα. Χλευάζει τις φτηνές δικαιολογίες του, αλλά στο τέλος δεν τον καταδικάζει εντελώς. Δείχνει κάποια κατανόηση για τον παλιό αγωνιστή που κουράστηκε και δεν έχει τη δύναμη πια να συνεχίσει. Βολεύτηκε πια στα υλικά αγαθά αλλά διατηρεί κάποιες ηθικές αναστολές και δε συμβιβάζεται τελείως αβασάνιστα. Η τραγικότητα του ήρωα έγκειται στο ότι προσπαθεί να περισώσει κάποια συνέπεια στη ζωή του, αλλά αδυνατεί να συμμετάσχει στις όποιες αντιδράσεις κατά της επιβολής του πραξικοπήματος. Ο συγγραφέας μέσα από την επιλογή του ανώνυμου ήρωα δείχνει τη φθορά του σύγχρονου ανθρώπου, την αλλοτρίωση του και την τραγικότητα του.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο άνθρωπος, με τη φραντζόλα υπομάλης, είναι ο ίδιος που πριν δύο χρόνια περίπου κρατούσε καρπούζι. Τότε ήταν Ιούλιος! και φυσικά υπήρχαν καρπούζια, ενώ τώρα Απρίλης και πήρε φρατζόλα. Βέβαια και καρπούζια να υπήρχανε, πράγμα αφύσικο για μήνα Απρίλη, αυτός πάλι για φρατζόλα στο φούρνο θα πήγαινε, όπως άλλωστε όλος ο κόσμος.

Μέσα στο γενικό πανικό, πέσαν όλοι στα τρόφιμα. Περίμενε κι αυτός κάπου μισή ώρα σειρά και στο τέλος βρέθηκε με μια ζεματιστή φρατζόλα στο χέρι. Άλλοι παίρνανε τρεις και τέσσερες, αυτός μόνο μία. Για τη δουλειά που την ήθελε και μία αρκούσε. Την έβαλε κάτω από τη μασχάλη και πήρε τους δρόμους.

Το σωστό είναι όταν κάποιος κρατάει μία φρατζόλα, να πηγαίνει στο σπίτι του. Όμως ο δικός μας δεν μπορούσε να πάει. Στη συνοικία που έμενε, από τα χαράματα είχαν αρχίσει συλλήψεις και μόλις πρόλαβε να ντυθεί βιαστικά, πετάχτηκε έξω και ξεμάκρυνε γρήγορα, αναζητώντας τοπίο κατάλληλο αντικείμενο για καμουφλάζ στις κινήσεις του.

Σ' όλους τους ανθρώπους, ακόμα και στους πρωτόγονους, είναι γνωστή η αξία χρήσης των αντικειμένων. Στις προηγμένες εμπορευματικές κοινωνίες τα πράγματα φυσικά έχουν και μια άλλη αξία, την ανταλλακτική, όπως συνήθως τη λένε. Στην Ελλάδα εκτός απ' αυτές τις δύο γνωστές και πολυσυζητημένες αξίες έχει ανακαλυφθεί και μια τρίτη: Η παραλλακτική, που παίζει σημαντικό ρόλο στις έκτακτες περιστάσεις που ζει τόσο συχνά αυτός ο τόπος. Είναι δε η παραλλακτική αξία ενός πράγματος απευθείας ανάλογη της εφευρετικότητας του παραλλάκτη και της αντίληψης του αστυνομικού οργάνου που επιχειρεί να παραπλανήσει. Δηλαδή, όσο πιο ατσίδας είναι ο αστυνομικός, τόσο πιο πειστικό πρέπει να είναι το αντικείμενο που κρατάει ο παραλλάκτης στα χέρια του, για να λειτουργήσει ο νόμος της παραλλαγής.

Στα Ιουλιανά, πηγαίνοντας ο άνθρωπός μας στις συγκεντρώσεις είναι αλήθεια, πάντα στα άκρα, κρατούσε κι ένα καρπούζι. (Αξία παραλλαγής). Αν γινόταν καμιά φασαρία, γλιστρούσε, δείχνοντας στους αστυνομικούς το καρπούζι: «Είμαι ένας φιλήσυχος άνθρωπος και πάω στο σπίτι μου».

Πραγματικά, πήγαινε σπίτι, φορούσε πιζάμες, παντόφλες, κι εκεί στη βεράντα, έκοβε το καρπούζι και το 'τρωγε, (αξία χρήσης πια τώρα), μέχρι που έκανε τις φλούδες του πάπυρο. Αυτό ήταν και το βραδινό του. Τα τελευταία χρόνια, σαβουρώνοντας ό,τι του λάχαινε, είχε παραβαρύνει από σάλτσες κι αποφάσισε να κάνει δίαιτα. Όμως η κοιλιά κρέμονταν πάντα εκεί μπροστά του μακρουλό καρπούζι, κι όσο κι αν έλεγε ν' αρχίσει την επομένη ασκήσεις, αυτές ποτέ δεν γινόντανε. Βαριόντανε. Βαριόντανε ν' ασχοληθεί ακόμα και με τα φερ-φορζέ, στολίδι της βεράντας του, γιατί το θέλανε πια ένα πέραςμα λευκή λαδομπογιά. Ήταν και το χρυσόψαρο στη γυάλα, και

κάθε τόσο έπρεπε ν' αλλάξει το νερό, μια ασχολία κι αυτή που του φαινόταν βαρετή.

Τα τελευταία χρόνια είχε κι αυτός την Καπούη του: Ένα σπιτάκι με βεράντα που έβλεπε προς το βουνό. Αφού έζησε τη μισή ζωή του σε θαλάμους φυλακής και σε τσαντήρια εξορίας, μετά από τόσες στερήσεις, όταν κάποτε βρέθηκε ελεύθερος, μπλέχτηκε με κάτι οικόπεδα, κέρδισε ξαφνικά μερικά λεφτουδάκια κι αγόρασε αυτό το σπιτάκι όπου και ζούσε μονάχος.

Για παντρεία δεν αποφάσιζε. «Δεν ξέρεις τι γίνεται πάλι», έλεγε κάθε φορά που του φέρναν εκεί την κουβέντα. «ο γάμος σε δένει με τούτον τον κόσμο, ευθύνες, παιδιά. Εγώ έχω ένα παρελθόν κι ένα αβέβαιο μέλλον».

Κι όμως, έστω χωρίς γάμο μα με μόνο το σπίτι, δημιουργούσε γερό δέσιμο με τούτον τον κόσμο κι αγεφύρωτο χάσμα με το παρελθόν. Γιατί δεν ήταν μόνο οι τέσσερις τοίχοι στολισμένοι με κάδρα, παράθυρα δίχως κάγκελα και μια πόρτα που την άνοιγε όποτε ήθελε, δεν ήτανε φυσικά αιτίες να ξεκόψει από την παλιά του ζωή μόνον αυτά. Ήταν κι ένα σαλονάκι δανέζικο. Ήταν κι ένα κρεβάτι μ' αναπαυτικό στρωματέξ. Σόμπα στα χειμωνιάτικα βράδια, ψυγείο για τα καυτά καλοκαίρια, παγάκια, και μια σειρά άλλα ψιλοπράγματα εκ πρώτης όψεως που δεν είχε συναντήσει στους ηρωικούς αλλά τόσο σκληρούς χώρους της νιότης του.

Είναι αλήθεια, καλά καλά δεν είχε ξεκόψει με το παρελθόν. Όσο μπορούσε συνέχιζε, πηγαίνοντας στις συγκεντρώσεις, παραγγελτικά φυσικά, δίνοντας τακτικά τη συνδρομή του κι ακούγοντας στο πικάπ δίσκους που αποκλειστικά αναφέρονταν σε κείνα τα δύσκολα χρόνια.

Ήταν ωραία ν' ακούς στους δίσκους για καημούς και στερήσεις, για μια υπεράνθρωπη προσπάθεια, άσχετα αν δεν κατάληξε κάπου, για μια στάση ηρωική που μετείχε κι ο ίδιος. Ήταν πολύ ωραία να κάθεται στη σαιζ λογκ και ν' αναπολείς ακόμη και τους περασμένους πόνους σου, απαλότεροι τώρα, τυλιγμένοι στο μύθο, σα να μη συνέβηκαν σε σένα τον ίδιο. «Ε, πάει περάσανε όλα. Δύσκολα χρόνια, αλλά είχε μια ομορφιά αυτή η ιστορία». Ήταν καλά μέσα στο σπίτι του με τις αναμνήσεις και το πικάπ ήταν πολύ καλά έτσι που ζούσε, τι αρχίσανε πάλι να πάρει ο διάβολος, τι φταίει να παίρνει πάλι μπάλα τους δρόμους;

Ήταν μια χαρά βολεμένος και τώρα το κυνηγητό και πού να πάει; Ποια δύσπιστη πόρτα να χτυπήσει, που όλοι, συγγενείς, γνωστοί, φίλοι, θα είχανε την ίδια αιτία; Πολλοί απ' αυτούς τώρα θα 'ταν κιόλας πιασμένοι κι άλλοι ίσως τριγουρίζουν όπως κι ο ίδιος με μια φρατζόλα στο χέρι.

Έκανε ένα μεγάλο κύκλο μακριά απ' το κέντρο. Πέρασε Βύρωνα, Δάφνη κι έπεσε στην Καλλιθέα. Ήταν μια καλή άσκηση. Είχε καιρό να περπατήσει τόσο πολύ. Κι ήταν ένα φωτεινό πρωινό, λες επί τούτου φτιαγμένο για ένα μεγάλο περίπατο. Ασυναίσθητα άρχισε να τσιμπάει τη γωνιά της φρατζόλας, ενώ ταυτόχρονα του 'ρθανε αισιόδοξες, σκέψεις: «Μπα, δεν κρατάει για πολύ αυτή η κατάσταση. Όπου να 'ναι θα πέσουν».

Τώρα όποιος θα 'θελε να ψιλοκοσκινίσει αυτό το απόφθεγμα θα παρατηρούσε ότι η αοριστία της πρώτης πρότασης συνεχίζεται μέσα στη δεύτερη κι αυτό οφείλεται στη χρησιμοποίηση τρίτου προσώπου. Βέβαια, η χρήση πρώτου προσώπου και μάλιστα ενικού αριθμού στη συγκεκριμένη περίπτωση, θέλει καρδιά και προσωπική προπαρασκευή για τέτοιο ενδεχόμενο.

«Πώς θα πέσουν;» άκουσε μια φωνή μέσα του, «όπως τα ώριμα φρούτα

από μόνα τους ή τινάζοντας το δέντρο γερά;». «Θα τους ρίξει ο λαός», διόρθωσε πικραμένος λιγάκι, γιατί ήτανε δεδομένο ότι θεωρούσε τον εαυτόν του ένα μ' αυτό το λαό κι επομένως δεν έβγαζε την ουρά του απ' έξω. Ναι, αλλά τότε, έπρεπε να κινηθεί προς το κέντρο εκεί που μπορούσε να διαδραματιστούν γεγονότα, να συμμετάσχει σ' αυτά ή μήπως πίστευε στη θεωρία της πρωτοπορίας (τα στελέχη χρειάζονται) κι έπρεπε να φυλαχτεί;

«Δεν μπορώ» σκέφτηκε, «προς το κέντρο δεν πάνε τα πόδια μου. Όσο κι αν το βλέπω σωστό, μου είναι αδύνατο. Ας ενεργήσουν οι άλλοι, ας κατεβούνε στο κέντρο οι νέοι».

Είχε φτάσει σε μια περιοχή που κατοικούσε μια μακρινή εξαδέλφη του. Δίστασε να πάει προς το σπίτι της. Όμως το στόμα του ήταν πικρό απ' τα τσιγάρα και του χρειαζόντανε ένας καφές. Τελικά τ' αποφάσισε.

- Τι γίνεται; ρωτούσε της ξαδέρφης ο άντρας, γερό παλικάρι και γερό μεροκάματο.

- Τι γίνεται; ρώτησε κι ο ίδιος μην ξέροντας τι ν' απαντήσει.

- Θα 'χει την Κυριακή ποδόσφαιρο άραγε;

- Πού να ξέρω; είπε εκείνος που ερχόνταν απ' έξω.

- Τι μας βρήκε! Τι μας βρήκε! έκανε απελπισμένος ο άλλος κι έπιασε το μέτωπό του. Έχεις και το ραδιόφωνο, μόνο εμβατήρια παίζει. Για τα γήπεδα τίποτε.

Ο δικός μας ρούφηξε καυτό τον καφέ του, προσπαθώντας να γλιτώσει το γρηγορότερο από της εξαδέρφης τον άντρα κι από τα άσματα του ραδιοφώνου, και πετάχτηκε πάλι στο δρόμο, αυτή τη φορά μ' ένα νευρικό, σβέλτο βήμα. Πρώτη φορά περπατούσε μ' αυτό τον τρόπο κι απορούσε κι ο ίδιος όταν τσάκωσε τον εαυτό του να δουλεύει μέσα του το εμβατήριο, θα μπορούσε να πει πως το σιγομουρμούριζε κιόλας;

Το πυροβολικό, το πυροβολικό,

το πυροβολικό, πολύ το αγαπώ.

Παρατήρησε ότι κι ένας άλλος άνθρωπος που βάδιζε μπρος του πήγαινε με τον ίδιο ρυθμό, τον ίδιο βηματισμό, λες και μικροσκοπικά μεγάφωνα κολλημένα εκεί δίπλα στ' αυτιά του μετέδιδαν το γνωστό εμβατήριο. Ήταν φορτωμένος μια τσάντα φίσκα με τρόφιμα κι αυτό κάθε φορά τον έκανε να χάνει το βήμα του. Όμως αμέσως ένα πηδηματάκι κουτσό, και το έβρισκε. Τον πήρε από πίσω. Δύο τετράγωνα παραπέρα τον ρούφηξε μια πόρτα. Αυτόν θα τον περίμενε ίσως μια γυναίκα με τα νυχτικά, ο απέναντι γείτονας για κανένα

ουζάκι, ο μπατζανάκης μ' έτοιμο στρωμένο το τάβλι. Τίποτε δεν άλλαξε γι' αυτόν. Μόνο ένα κουτσό βηματάκι κι αμέσως ήτανε με το ρυθμό της ημέρας κι αυτό του επέτρεπε να κοιμάται στο σπίτι του.

Γιατί λοιπόν να μην κάνει κι ο ίδιος αυτή τη μικρή προσαρμογή, πάντα θα περπατούσε παράταιρα; Ένα τίποτε είναι η αποδοχή της κατάστασης κι έπειτα γυρίζεις στο σπίτι σου. Βέβαια μπορεί εκεί να μην τον περίμενε μια γυναίκα με το νυχτικό, ένας μπατζανάκης, οι γείτονες να κάνουν παρέα, όμως είχε εκείνο το ψαράκι στη γυάλα, και ποιος θα του αλλάζει το νερό; Είναι μια ζωούλα κι αυτό, έχει ευθύνη. Το φαντάζονταν να κόβει βόλτες στο στενό χώρο της γυάλας. Έκανε όλο χάρη κινήσεις, δείχνοντας τη χρυσή του κοιλιά, πότε τα πλαϊνά του πτερύγια. Το στόμα του ανοιγόκλεινε ρυθμικά. Και ξαφνικά η αναπνοή του γινόντανε γρήγορη, ασφυκτιούσε. Τώρα σπαρτάραγε, πνίγονταν, έπεφτε μολύβι το σώμα του στον πάτο της γυάλας.

Έβγαλε το μαντίλι απ' την κωλότσεπη και σφούγγισε το ιδρωμένο του μέτωπο. «Δε γίνεται» σκέφτηκε, «πρέπει να πάω». Έπρεπε να νοιαστεί το ψαράκι. Το μόνο που μπορούσε να κάνει αυτή την κρίσιμη μέρα ήταν ν' αλλάξει στο ψάρι νερό. Για τ' άλλα τα σοβαρά και μεγάλα, δεν είχε δύναμη.

Επέστρεφε μέσα στο απριλιάτικο απόγευμα σπίτι του κι ήταν παρμένη η απόφαση. Εκεί θα κλειδώνονταν κι ας έρχονταν από εκεί να τον πάρουν.

Σουρουπώνοντας έμπαινε στην Καισαριανή.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

.1. Ποια είναι η συμπεριφορά που καταγράφεται στο «Ψαράκι της γυάλας»; Ποια είναι η συμπεριφορά του ήρωα του Χρόνη Μίσσιου; Ποια είναι η σχέση ανάμεσα στις δυο στάσεις ζωής;

Χρόνης Μίσσιος (από το βιβλίο «...καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς»)

Την ώρα που έφευγα και με χαιρέταγε, τα μάτια του στάζανε λύπη. Μου λέει, που θα πας τώρα, ρε Φάνη – εγώ μια ζωή το ίδιο ψευδώνυμο στις παρανομίες. Όπως στεκόμασταν όρθιοι, του λέω, σοβαρά μιλάς, γιατρέ, εμένα λυπάσαι; Ξαφνιάστηκε, μα, μου λέει, φεύγεις έτσι μέσα στη νύχτα, σε κηνυγάνε θεοί και δαίμονες, σκοτώνουν, βασανίζουν, δεν έχεις σπίτι, οικογένεια, δεν έχεις όνομα... Τον κοίταξα. Έπρεπε να τον πληγώσω, δεν είχα άλλο δρόμο. Ήμουν στριμωγμένος, αν αφηνόμουνα στην παραδοχή της λύπης, ήμουν χαμένος, γιατί τα αντικειμενικά στοιχεία, όπως τα περιέγραφε ο γιατρός, ήταν σωστά. Όμως είχα ανάγκη να υπερασπιστώ τη ζωή μου, την ουσία της, απέναντι και στον ίδιο τον εαυτό μου. Σοβαρά, του λέω, γιατρέ εμένα λυπάσαι; Τα έχασε ελαφρώς. Ήταν πολύ καλός και γλυκός άνθρωπος, αλλά και παλικάρι, για να δεχτεί να κρύψει έναν παράνομο σε μια στιγμή που ούτε η μάνα σου, που λέει ο λόγος, δε σ' έβαζε μέσα. Όπου το ραδιόφωνο ούρλιαζε ημερήσιες διαταγές, "Πας όστις φιλοξενεί άτομον μη δηλωμένον εις τας Αστυνομικάς Αρχάς, θα παραπέμπεται εις το έκτακτον στροτοδικείον..." Κοίτα να δεις, του λέω, εγώ κρατάω τη ζωή μου και τη μοίρα μου στα χέρια μου, οι επιλογές είναι δικές μου, όποτε θέλω, περνάω στη δική σου θέση. Αν τώρα κάνω ένα τηλεφώνημα στην ασφάλεια και τους πω ότι παύω να ασχολούμαι με την πολιτική, χωρίς να αποκηρύξω τίποτα και κανέναν, αύριο θα περπατώ και εγώ "ελεύθερα" και "ακίνδυνα" όπως εσύ... Εσύ μπορείς να περάσεις στη δική μου θέση; Να τα παρατήσεις όλα, λεφτά, καριέρα, οικογένεια, σπίτι, να δεθείς μ' ένα όνειρο και να το κυνηγήσεις, ν' αγαπήσεις με πάθος τους ανθρώπους και την ελευθερία τους, να μπεις στην καρδιά της εποχής σου, και από απλός θεατής να γίνεις δημιουργός της ιστορίας; Και, να σου πω και κάτι ακόμα: είμαστε συνομήλικοι. Αν δεχτούμε ότι αυτό που λέμε ζωή δεν είναι να υπάρχουν σαν δέντρο, δηλαδή να υπάρχουν μονάχα βιολογικά – δεν ξέρω αν χρησιμοποιώ και σωστά τους όρους, αλλά καταλαβαίνεις τι θέλω να πω – δηλαδή αν τη ζωή μπορούμε να τη μετράμε απλώς με την παραγωγή κάποιων αγαθών και κάποιων υπηρεσιών και με το να καταναλώνουμε κάποια αγαθά και κάποιες υπηρεσίες, τότε πιστεύω πως η ζωή δε θα 'ταν τίποτα άλλο, παρά μια απέραντη πλήξη. Νομίζω πως αυτό που ονομάζουμε ζωή μετριέται μονάχα με τα συναισθήματα που νιώθουμε σαν άνθρωποι, τις συγκινήσεις, τις πίκρες, τις χαρές, τις

μικρές ευτυχίες, τις μικρές δυστυχίες, την επιβεβαίωση, τελικά, της ανθρώπινης ουσίας μας.

2. Στο παρακάτω ποίημα ο ποιητής προτρέπει την αντίσταση στον κομπορμισμό και τον μικροαστικό τρόπο ζωής προκειμένου να κατακτήσει κανείς την Ελευθερία. Ποιες είναι αντίστοιχα οι συμβατικότητες στις οποίες δεν αντιστάθηκε ο ήρωας του Χάκκα και ποιο ήταν το τίμημα;

Μιχάλη Κατσαρού, Η διαθήκη μου

Αντισταθείτε
σ' αυτόν που χτίζει ένα μικρό σπιτάκι
και λέει : καλά είμαι εδώ.
Αντισταθείτε σ' αυτόν που γύρισε πάλι
και λέει : Δόξα σοι ο Θεός.
Αντισταθείτε
στον περσικό τάπητα των πολυκατοικιών
στον κοντό άνθρωπο του γραφείου
στην εταιρία εισαγωγαί - εξαγωγαί
στην κρατική εκπαίδευση
στο φόρο
σε μένα ακόμα που σας ιστορώ.
Αντισταθείτε
σ' αυτόν που χαιρετάει απ' την εξέδρα ώρες
ατέλειωτες τις παρελάσεις
σ' αυτή την άγονη κυρία που μοιράζει σμύρναν
σε μένα ακόμα που σας ιστορώ.
Αντισταθείτε πάλι σ' όλους αυτούς που λέγονται
μεγάλοι
στον πρόεδρο του Εφετείου αντισταθείτε
στις μουσικές τα τούμπανα και τις παράτες
σ' όλα τ' ανώτερα συνέδρια που φλυαρούνε
πίνουν καφέδες σύνεδροι συμβουλατόροι
σ' όλους που γράφουν λόγους για την εποχή
δίπλα στη χειμωνιάτικη θερμάστρα
στις κολακίες τις ευχές τις τόσες υποκλίσεις
από γραφιάδες και δειλούς για το σοφό
αρχηγό τους.
Αντισταθείτε στις υπηρεσίες των αλλοδαπών
και διαβατηρίων
στις φοβερές σημαίες των κρατών και τη
διπλωματία
στα εργοστάσια πολεμικών υλών
σ' αυτούς που λένε λυρισμό τα ωραία λόγια
στα θούρια
στα γλυκερά τραγούδια με τους θρήνους
στους θεατές
στον άνεμο
σ' όλους τους αδιάφορους και τους σοφούς
στους άλλους που κάνουνε το φίλο σας
ως και σε μένα, σε μένα ακόμα που σας ιστορώ

αντισταθείτε.

Τότε μπορεί βέβαιοι να περάσουμε προς την
Ελευθερία.

(.....)

Και συ λοιπόν

στέκεσαι έτσι βουβός με τόσες παραιτήσεις
από φωνή

από τροφή

από άλογο

από σπίτι

στέκεις απαίσια βουβός σαν πεθαμένος:

Ελευθερία ανάπηρη πάλι σου τάζουν.

3 Ποια εσωτερική σχέση συνδέει το παρακάτω ποίημα με τον ήρωα του διηγήματος του Μ. Χάκκα;

Τίτος Πατρίκιος, Δυο άνθρωποι

Αν είδες ποτέ στη μέση του δρόμου
δυο ανθρώπους να τους πηγαίνουν με χειροπέδες
δεν αποκλείεται ο ένας να ήμουν εγώ
που με ξαναστέλναν εξορία.

Και κείνο το πρωί είχα σαν και σένα
τόσα όνειρα
για τη δουλειά που θα 'βρισκα
για έναν περίπατο στα φώτα και στην ασφαλτο,
για λίγο ήλιο...
Και κείνος
που ξαφνικά τα σίδερα τον δέσαν στο κορμί του
είχε κι εκείνος χαραγμένα τα όνειρά του
στο αυστηρό του πρόσωπο.
(Τον πήρανε χαράματα στις έξι από τη γυναίκα του.)

Όταν βλέπεις στο δρόμο δυο ανθρώπους
με χειροπέδες
μη νομίσεις τίποτα περισσότερο
μη νομίσεις τίποτα λιγότερο.

Δυο άνθρωποι
σαν και σένα.
